

ECT aktualitātes: 2025. gada janvāris

A. Lielās palātas nolēmumi

Pārskata periodā nav pieņemti.

B. Būtiskākie palātu nolēmumi

1. [UAB Profarma and UAB Bona Diagnosis v. Lithuania](#)

Pieteikumi Nr. 46264/22 un Nr. 50184/22, 2025. gada 7. janvāris

Publiskā iepirkuma līguma par Covid-19 testu piegādi atzīšana par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšana uzņēmumiem atmaksāt valstij summu, ko valsts ir pārmaksājusi

Pieteicēji ir divi Lietuvas uzņēmumi. 2020. gada martā, laikā, kad valstī bija izsludināta ārkārtējā situācija Covid-19 pandēmijas dēļ, pirmais pieteicējs, Veselības ministrija un Nacionālā sabiedrības veselības uzraudzības laboratorija noslēdza iepirkuma līgumu. Ar šo līgumu, kas tika noslēgts, izmantojot sarunu procedūru bez publiska paziņojuma publicēšanas, pirmais pieteicējs apņēmas piegādāt 510 000 Covid-19 eksprestestu par 6 050 000 eiro. Tajā pašā dienā pirmais pieteicējs noslēdza pirkuma līgumu ar otro pieteicēju, kas pirmajam pieteicējam apņēmas piegādāt minētos eksprestestus par kopējo cenu 5 904 800 eiro. Savukārt otrais pieteicējs noslēdza līgumus ar vairākiem citiem uzņēmumiem, galu galā iegādājoties nepieciešamos testus par 1 135 360 eiro.

Prokurors vērsās nacionālajā tiesā prasības tiesvedības kārtībā, norādot, ka publiskā iepirkuma procedūra bija organizēta, pārkāpjot šo procedūru regulējošos normatīvos tiesību aktus, un ka abi pieteicēji nebija rīkojušies labā ticībā. Tādējādi prokurors lūdza līgumus atzīt par spēkā neesošiem, kā arī atlīdzināt pārmaksāto summu. Nacionālās tiesas atzina līgumus par spēkā neesošiem, kā arī uzlika pieteicējiem pienākumu atlīdzināt būtisku daļu no summas, ko tie bija saņēmuši, norādot, ka tie ārkārtējās situācijas laikā ir guvuši nepamatotu peļņu, rīkojoties pretēji labai ticībai (testus atgriezti piegādātājam nebija iespējams, jo tie jau bija izlietoti).

Pieteicēji vērsās Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – ECT), norādot uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) Pirmā protokola 1. panta pārkāpumu (tiesības uz īpašumu).

Visupirms ECT norādīja, ka Konvencijas Pirmā protokola 1. pants konkrētajā lietā ir piemērojams, jo abi pieteicēji bija saņēmuši līgumā paredzēto summu, kā arī izpildījuši savu pienākumu piegādāt testus. Līdz ar to summa, ko pieteicēji bija saņēmuši, ir uzskatāma par īpašumu Pirmā protokola 1. panta izpratnē, neskatoties uz to, ka līgumi vēlāk tika atzīti par spēkā neesošiem, jo pieteicēji nevarēja paredzēt, ka tā notiks.

ECT secināja, ka pamattiesību ierobežojums ir noteikts, pamatojoties uz likumu, jo Lietuvas normatīvie akti paredz iespēju līgumus atzīt par spēkā neesošiem, ja tie pārkāpj imperatīvas tiesību normas (šajā gadījumā – normas, kas regulē publiskā iepirkuma procedūru) vai nav slēgti labā ticībā. Savukārt, lai gan Lietuvas normatīvie akti neparedz tādu restitūcijas mehānismu, kāds tika piemērots konkrētajā lietā, no nacionālo tiesu judikatūras izriet, ka pārmaksātās summas atlīdzināšana ir iespējama.

Tāpat tiesa atzina, ka ierobežojumam ir legītīms mērķis – publiskās intereses (aizliegtu vienošanos novēršana, valsts finanšu līdzekļu aizsardzība).

Izvērtējot ierobežojuma samērīgumu, ECT sākotnēji norādīja, ka tā savā judikatūrā jau ir atzinusi, ka valstīm ir plaša rīcības brīvība izvērtēt kandidātus publiskā iepirkuma procedūras ietvaros. Tāpat valstij ir tiesības labot savas kļūdas, tostarp tādas, kas pieļautas publiskā iepirkuma procedūrā, pat ja tās ir radušās valsts pašas nolaidības rezultātā. Tomēr šādā gadījumā personai nevar tikt uzlikts pārmērīgs slogs.

Konkrētajā gadījumā ECT atzina, ka attiecīgās iestādes nav ievērojušas vairākas nacionālo tiesību normas, kas citstarp attiecas uz publiskā iepirkuma procedūras caurskatāmību, kā arī piegādātāja izvēli. Tomēr minētais neizslēdz to, ka arī piegādātājiem publiskā iepirkuma procedūrā ir savi pienākumi, tostarp tādi, kas izriet no vispārīgām civiltiesību normām, kas regulē līguma slēdzēju pienākumus. ECT ņēma vērā nacionālo tiesu secinājumus, ka pirmais pieteicējs bija norādījis neprecīzu informāciju par testu ražotāju (liekot domāt, ka tas ir pats pieteicējs), ka tas bija piedāvājis cenu, kas nebija saprātīga un pārsniedza tirgus cenu par tāda veida Covid-19 testiem, kā arī to, ka abi pieteicēji rīkojās kopīgi, cenšoties ārkārtējās situācijas laikā gūt nepamatoti lielu peļņu. Lai gan pirmais pieteicējs bija norādījis, ka tam nav bijis pienākums piedāvāt cenu, kas būtu saprātīga, ECT norādīja, ka tās uzdevums nav noskaidrot, kāda bija tirgus cena attiecīgajā brīdī, kā arī to, vai piedāvātā cena ir bijusi pārmērīga. Proti, tā secināja, ka nacionālo tiesu izvērtējums par cenu nav uzskatāms par patvaļīgu un acīmredzami nepamatotu. Lai gan pieteicēji bija norādījuši, ka pienākums izlietot valsts finanšu līdzekļus racionāli gulstas uz pašu valsti, nevis privātpersonām, ECT uzsvēra, ka nacionālās tiesas nav atzinušas, ka pieteicēji ir rīkojušies pretēji labai ticībai tikai tāpēc, ka to piedāvātā cena ir bijusi augstāka nekā cena, ko piedāvājuši citi uzņēmumi. Proti, nacionālās tiesas ņēma vērā visu apstākļu kopumu: pirmais pieteicējs iesniedza piedāvājumu ar cenu pēc tam, kad tas jau faktiski bija izvēlēts par piegādātāju; tas neiesniedza nacionālajām iestādēm vai tiesām nekādu informāciju, kas pamatotu minēto cenu, neskatoties uz to, ka tam bija zināms, ka testi no ražotājiem varētu tikt iegādāti par daudz zemāku cenu; cits uzņēmums bija piedāvājis pārdot paša ražotus testus par zemāku cenu; nebija pierādījumu, ka pirmais pieteicējs būtu pārbaudījis testu kvalitāti laboratorijā, kas varētu attaisnot augstāku cenu; lielā atšķirība starp cenu, ko piedāvāja pirmais pieteicējs, un cenu, par kuru beigās tie tika iegādāti no ražotāja. Līdz ar to ECT secināja, ka uz pieteicējiem netika pārņemts pienākums izlietot valsts līdzekļus racionāli vai arī piedāvāt saprātīgu cenu. Tā arī secināja, ka nacionālās tiesas visus apstākļus bija izvērtējušas, arī ņemot vērā ārkārtējo situāciju, ko bija radījusi veselības krīze, un tādējādi tai nav pamata apšaubīt nacionālo tiesu secinājumus, tostarp par to, ka pieteicēji nav rīkojušies labā ticībā. Attiecībā uz otrā pieteicēja norādīto, ka tas pat nepiedalījās publiskā iepirkuma procedūrā, ECT norādīja, ka tai nav pamata nepieņemt nacionālo tiesu izvērtējumam, ka abi uzņēmumi ir rīkojušies kopīgi.

Pievēršoties pieteicēju pienākumam atmaksāt to summu, kuru valsts ir pārmaksājusi par testu iegādi, ECT atkārtoti uzsvēra nacionālo tiesu secinājumu par to, ka pieteicēji nebija rīkojušies labā ticībā un bija centušies gūt labumu no ārkārtējās situācijas, kas pastāvēja sabiedrības veselības jomā. Tā norādīja, ka līguma slēdzēju labā ticība ir viens no faktoriem, kas jāņem vērā, nosakot kompensāciju, kas piešķirama pēc līguma

atzīšanas par spēkā neesošu. Lai gan pieteicēji bija norādījuši, ka valsts, kas ir atbildīga par likumu ievērošanu, bet pati to nebija darījusi, necieta nekādas sekas, ECT uzsvēra, ka publiskā iepirkuma procedūra norisinājās Covid-19 pandēmijas laikā. Proti, šādos apstākļos valstij bija jārod ātrs un pārdomāts risinājums sabiedrības veselības krīzes novēršanai. Nepieciešamība rīkoties nekavējoties var palielināt kļūdu pieļaušanas iespējamību. Jebkurā gadījumā, ņemot vērā visu iepriekš minēto un pieteicēju rīcību, ECT secināja, ka tas, ka Nacionālā sabiedrības veselības uzraudzības laboratorija necieta nekādas finansiālas sekas, nenozīmē, ka pieteicēju tiesību uz īpašumu ierobežojums ir bijis nesamērīgs.

Līdz ar to ECT nekonstatēja Konvencijas Pirmā protokola 1. panta pārkāpumu.

C. Nolēmumi lietās pret Latviju

Pārskata periodā nav pieņemti.

D. Komunicētās lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav komunicētas.

E. Izpildes lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav pieņemti lēmumi.